

Valstybės jubiliejai ir viešojo kultūros politika. Urbanistinio vajaus prieštaros

Skaidra Trilupaitytė

Lietuvos kultūros tyrimų institutas
Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius
s.trilupaityte@gmail.com

——— Straipsnyje kalbama apie viešosios kultūros politikos prieštaras, ryškėjančias ne dokumentuose ar statistinėje analizėje, bet viešojoje retorikoje. Žvelgiant į pasisakymus žiniasklaidoje, galima matyti, jog didieji pastarojo dešimtmečio kultūros įvykiai – programa „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ ir Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimas 2018 m. – itin gerai rodo jubiliejinių švenčių organizavimo nenuoseklumus. Artėjant svarbioms datoms žiniasklaidoje girdimi oficialiosios reprezentacinės kultūros užmojai. Bet ilgainiui programos įgyvendinimą temdo kasdieninės kultūros politikos nenuoseklumai. Konkretizuojant planus ir finansavimo klausimus išsibėbia batalijos dėl prioritetų ar iššvaistytų resursų, diskusijas palydi kaltųjų paieškos (ypač po šalies ar miesto valdžios rinkimų). Viešojoje erdvėje sukeltus lūkesčius ir pertvarkos planus – urbanistinių vajų – ženklina nesklandumai. Šiuo atveju, pasitelkiant teorines kultūros politikos ir kultūrinio planavimo išvalgas, bus siekiama analizuoti kai kurias švenčių planavimo metu viešojoje erdvėje kylančias įtampas bei viršuje aprobuotų scenarijų ir skirtingų visuomenės grupių lūkesčių neatitikimus.

Reikšminiai žodžiai: jubiliejus, viešojo kultūros politika, kultūrinis planavimas, Europos kultūros sostinė, valstybės šimtmetis, urbanistinis vajas.

Pasiruošimas Lietuvos šimtmečio minėjimo šventei Vilniuje prasi-
dėjo nesusipratimu – savivaldybės paskubomis organizuotu paminklo Jonui
Basanavičiui konkursu. Dėl konkurso eigos ir „apgailėtinų“ rezultatų 2017
m. sausio 19 d. nepasitenkinimą viešai pareiškė menotyrininkai. Deja, me-
tams įsibėgėjant nesusipratimai įgavo pagreitį – prasidėjo batalijos dėl Lu-
kiškių aikštės likimo. 2017 m. gruodžio 20 d. gausus Lietuvos mokslininkų ir
kultūrininkų būrys (vėl) viešai paskelbė nepritariantys politikų iniciatyvai
įteisinti Lukiškių aikštės Vyčio paminklą įstatyme. Šie, kaip ir daugybė kitų
faktų, atskleidžia valstybinių jubiliejų organizavimo (savotiškos „proginės“
kultūros politikos) prieštaras. Laukdami artėjančio įvykio viešosios erdvės
autoritetai ir žurnalistai apeliuoja į bendrus lūkesčius ir susitelkimą. Valdžia
skatinama kuo greičiau pradėti arba baigti infrastruktūrinius nacionalinės
reikšmės projektus, pastatyti „ilgai lauktą“ paminklą ir pan. Programas
administruoja ir švenčių tvarką nustato valstybinės institucijos, kurios nu-
mato ir finansines priemones. Tačiau procesams įsibėgėjus planavimas ir at-
sakomybė „susivelia“. Politiniai lyderiai, kaip ir nepriklausomi visuomenės
kritikai, pažeria priekaištų organizatoriams, vieni kitiems ir netgi oficiozi-
nei kultūrai apskritai. Pastarajai neretai priešinama kasdieninė demokra-
tinė kultūra, kurios spontaniškumas negali būti numatomas direktyvomis
„iš viršaus“, nes valdžia neturėtų tapti pilietinės visuomenės reguliavimo
įrankiu. Konkretizuojant planus ir finansavimo klausimus išsižiebta batalijos
dėl prioritetų ar iššvaistytų išteklių. Visuomenės pasipiktinimą lydi kaltųjų
paieškos (ypač atėjus naujai politinei jėgai arba artėjant šalies ar miesto
valdžios rinkimams).

Tarkim, Lietuvos tūkstantmečio minėjimo proga Vilniui 2009 m.
ruošiantis tapti Europos kultūros sostine (toliau – VEKS) buvo optimistiš-
kai diskutuojama dėl įvairių naujų galimybių, augo lūkesčiai dėl padidėsian-
čio turizmo. Tačiau viešojoje erdvėje ilgainiui buvo galima justi ir nema-
žai kritikos. Daug euforijos, kaip ir ne vienas kritinis ar nusivylęs balsas,
skambėjo ir ruošiantis Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui 2018 m. bei
švenčiant. Jubiliejinius minėjimus pastarojo meto viešojoje erdvėje lydėjo
ne tik vietiniai, bet ir geopolitiniai nesusipratimai. 2019 m. rugsėjo mėn. Vil-
niaus valdžia staiga sustabdė reklaminę kampaniją, kviečiančią miestiečius

švęsti Kinijos Liaudies Respublikos 70-ąsias metines. Galima kalbėti ir apie *force majeure* nulemtus netikėtumus. 2020 m. Seimo valdybos sprendimu dėl viruso grėsmės atsisakius Seime švęsti jubiliejinį Kovo 11-osios minėjimą – Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo trisdešimtmetį – ne vienas sprendimu nusivylęs istorinio įvykio signataras ir politikos apžvalgininkas tai viešai aiškino kaip nepagarbos ženklą (mat tuo metu oficialus karantinas šalyje dar nebuvo paskelbtas). Taigi optimizmo ir pesimizmo dinamika viešojoje erdvėje atrodo neišvengiama ruošiantis kiekvienam didelės apimties reprezentaciniam valstybės renginiui. Pasiruošimo vėjus, sukelti lūkesčiai ir viešojoje erdvėje vėliau nuvilnijanti (negatyvių) emocijų banga gali tapti ir akademinės analizės objektu.

Lietuvos kultūros politikos tekstuose buvo gvildinti kultūros vadybos principai ir įvairūs modeliai¹; aptariant renginių, taip pat jubiliejinių, organizavimą išryškinti gerieji miesto politikos pavyzdžiai ir netgi mažiau pasisekę organizaciniai dalykai². Tačiau viešojoje diskusijų erdvėje eskaluojami nesusikalbėjimų, nesusipratimų ir iš to kylančių planavimo nesėkmių atvejai kultūros politikos tyrinėtojų dėmesio nesulaukė. Bendresne prasme komunikacijos ir įvaizdžio klausimai kultūroje³, kaip ir konflikto sąvoka, tiriant viešąją politiką, nenuauji. Pavyzdžiui, viešosios politikos sampratų, rūšių ir šios srities tyrimų apžvalgos atskleidžia, jog, palaikydami vienas ar kitas darbotvarkes, politikos aktoriai konkuruoja dėl vyriausybės skirstomų institucinių išteklių⁴. O žiniasklaidoje tam tikrais būdais veikiantys politiniai žaidėjai gali daryti įtaką procesams laikydamiesi medijų (o ne procedūrų) logikos. Konkurencinėje kovoje neretai tampa svarbios dalyvių ir stebėtojų dėmesį patraukiančios sensacijos. Pasak Lauro Bielinio, tokiu būdu masinės komunikacijos sistema šiandien

1 Ieva Kuizininė, „Kultūros vadyba. Strateginiai pasirinkimai“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis*, Vilnius, 2011, t. 63: *Kultūrinių patirčių vadyba: idėjos, tyrimai, galimybės*, sud. Vaida Ščiiglienė p. 10–22; Audronė Pauliukevičiūtė, Alvydas Raipa, „Kultūros politikos įgyvendinimas: teorinis konceptualizavimas ir modeliai“, in: *Viešojo politika ir administravimas*, 2014, Nr. 2 (13), p. 243–257.

2 Audronė Telešienė, Ieva Dičmonaitė, „Darna vystymosi principus atitinkančių renginių politikos link: Vilniaus miesto kultūrinių renginių praktikos tyrimas“, in: *Socialiniai tyrimai*, 2015, Nr. 1 (37), p. 14–23; Rita Repšienė, „Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimas: realybė, vizijos ir vertės dilema“, in: *Lietuvos kultūros tyrimai. Valstybė ir kultūra: Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį pasitinkant*, Vilnius: LKTI leidykla, 2017, t. 9, p. 49–69.

3 *Komunikuoti kultūrą: institucijos, strategijos, auditorijos*: Kolektyvinė monografija, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Vilnius: Versus Aureus, 2015.

4 Erika Furman, Anželika Šerikova, „Viešosios politikos darbotvarkė: samprata, elementai ir formavimo modeliai“, in: *Viešojo politika ir administravimas*, 2007, Nr. 1 (21).

formuoja politines vertybes ir poreikius⁵. Šou elementai politinėje komunikacijoje, kaip ir žiniasklaidoje eskaluojamos sensacijos ir skandalai bei jų daroma įtaka, aptarti lietuviškoje viešosios politikos literatūroje. Austėja Masiokaitė-Liubinienė pasitelkė mediatizacijos ir veto žaidėjų teorijas žiniasklaidoje kilusių skandalų atvejų analizei aptarti ir parodė, kokiais būdais žiniasklaida nagrinėja politinius procesus ir kaip politiniai aktoriai medijuoja skandalus. Inga Patkauskaitė-Tiuchtienė analizavo politinių skandalų poveikį pasitikėjimui valstybės institucijomis Lietuvoje ir nustatė neigiamo poveikio veiksnius⁶.

Šiame tekste gvildenami didelių kultūrinių programų organizavimo įvykiai, juos traktuojant ir kaip žiniasklaidos įvykius. Medijose pasireiškiantys politiniai aktoriai ir palaikymo grupės iš tiesų neretai lemia tiek kultūrinės darbotvarkės kaitą (renginių organizavimo bei finansavimo tvarkos korekcijas), tiek kontroversišką kultūros lauko įvaizdį visuomenėje (taip nutinka, kai, pvz., vienas estetines raiškos formas medijų žaidėjai aktyviai palaiko, o kitas išjuokia). Kitaip tariant, tekste keliami prielaidai, jog viešojo kultūros diskurso ir retorikos analizė urbanistinės politikos tyrimuose gali tapti produktyviu įrankiu tiriant viešosios politikos veiksmingumo klausimus. Su jubiliejinį renginių organizavimu susiję administraciniai ir kitokie nesusipratimai, kaip ir šventinį optimizmą politikos komentatorių lūpose keičiantis pesimizmas, rodo tiek planavimo ir projektų valdymo ypatumus, tiek emocijų lūkesčių reikšmę. O viešosios kultūros politikos diskursai iliustruoja ne tik žinių konstravimo bei medijavimo ypatumus, bet ir visuomenės emocijų įtaką politiniams procesams⁷. Šiuo atveju, tiriant ne visuomenės apklausas, bet labiau visuomenės nuomones atskleidžiančią bei formuojančią viešąją intelektualinių debatų erdvę ir komunikacijos būdus, galima praplėsti viešosios kultūros politikos probleminių tyrimų lauką.

Taigi šio straipsnio tikslas – parodyti pastarojo dešimtmečio Lietuvos viešosios kultūros politikos netvarumo požymius reprezentacinės

5 Lauras Bielinis, „Šou principų dėsningumai Lietuvos politiniame gyvenime“, in: *Politologija*, 2002, Nr. 1 (25).

6 Inga Patkauskaitė-Tiuchtienė, „Politinių skandalų poveikis pasitikėjimui valstybės institucijomis: Lietuvos atvejo analizė“, in: *Politologija*, 2020, t. 98, Nr. 2.

7 Oliver Bennett, „Cultures of Optimism“, in: *Cultural Sociology*, 2011, Nr. 2 (5), p. 301–320. Kultūros politikos tyrimuose taip pat pripažinta, jog viešojo diskurso ir retorikos analizė žvelgiant į urbanistinės pertvarkos atvejus yra prasminga tiriant politinių procesų dinamiką. Žr.: Keith Jacobs, „Discourse Analysis and Its Utility for Urban Policy Research“, in: *Urban Policy and Research*, 2006, Nr. 1 (24), p. 39–52.

valstybinės kultūros politikos požiūriu. Remiantis visuomenės kritikų, skiltininkų, politikų nuomonių analize, aptariami du valstybinių jubiliejų pavyzdžiai – su Lietuvos tūkstantmečio minėjimu sutapusi programa „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ ir Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio programa. Kultūrinis planavimas ir jo refleksijos bei prieštaros konkrečiose situacijose gvildenamos pasitelkiant urbanistinio vąjaus (angl. *urban boosterim*) sąvoką, kuri tinka kalbant apie didelio masto urbanistinės pertvarkos reprezentaciją arba valstybės jubiliejų organizavimą ir įgyvendinimą. Tai apima tiek artėjančio įvykio ar renginio propagavimą bei priemonių viešinimą, tiek savitą viešosios erdvės dinamiką, kai tam tikros priemonės ne tik reklamuojamos, bet ir kritikuojamos (o organizatoriai teisinasi, išryškindami naujus prioritetus ar keisdami ankstesnes darbotvarkes).

Skirtingai nei reprezentacinei kultūrai priskiriamos kasmetinės valstybinės šventės arba istorijai svarbių asmenų minėjimai, du minėti didieji įvykiai gali būti lyginami dėl ypatingos simbolinės reikšmės. Nors žiniasklaidoje reiškiamas nuomones apie šiuos du renginius skyrė beveik dešimties metų laikotarpis⁸, minimus reprezentacinės kultūros vąjaus procesus sieja panašus, visus valdžios segmentus aprėpiantis, organizacinis modelis. Abu įvykiai atskleidė ne tik mažesnių projektų „sėkmės istorijas“ (apie jas gana dažnai kalbama kultūros vadybos literatūroje), bet ir demokratiško kultūrinio planavimo principus išpažįstančios kultūros politikos nesėkmes. Kaip rodo tiek atsakingų asmenų pasisakymai, tiek kritiniai nesuinteresuotų stebėtojų balsai, per šventes, taip pat joms ruošiantis sunkiai sekėsi ir administruoti didelio masto programas, ir iki galo laiku įgyvendinti „proginis“ politinius tikslus. Tyrime dėmesys kreiptas į viešai reikštas emocijas, taip pat institucijų ir politikų bei valdininkų tarpusavio nesutarimus, ginčus dėl darbotvarkės pagrįstumo ir pan. Pasirinktas analizės būdas lėmė medžiagos rinkimo ir atrankos kriterijus⁹.

⁸ Šiuo atveju naudojama medžiaga – kritinių nuomonių spektrą išreiškiančius pasisakymus žiniasklaidoje – tikslinga apriboti atsižvelgiant ne tik į konkrečias jubiliejų datas (2009 ir 2018). Mat programos tvirtinamos gerokai iš anksto: joms ruošiamasi ir jos trunka ne vienus metus.

⁹ Pasisakymų medžiaga buvo renkama iš populiariosios žiniasklaidos kanalų pagal reakcijas į nesklandų planavimą. Naujienu (tiek autorinių tekstų, tiek interviu) atrankos kriterijumi pasirinktas žiniasklaidoje aktualus ir komerciškai patrauklus įvykio ar net „skandalas“ logiką atitinkantis pasakojimas. Vis dėlto sąmoningai neįtraukti akivaizdžiai diskredituojančią funkciją atlikę kanalai, sakykim, ekspertai.eu.

Minėtų valstybės jubiliejų pasirinkimą lėmė ir tai, jog oficiali reprezentacinė (arba „proginė“) kultūros politika abiem jubiliejams rodė išskirtinį dėmesį, tad leido tikėtis specialaus valstybinio dėmesio papildomu finansavimu, kurio siekė valstybinės institucijos, nevyriausybines organizacijos ir savivaldybės. Abiejose programose buvo pabrėžiama simbolinė vienybė, taigi ir oficialūs jų aprašymai buvo nukreipti į visuomenę telkiantį nacionalizmą (skatinantį ypatingas emocijas). Kita vertus, itin gausus valstybės švenčių organizatorių būrys planavo aprėpti gana skirtingus objektus ir projektus, o tai lėmė konkrečių uždavinių ir priemonių daugialypiškumą. Pavyzdžiui, pasak šimtmečio programą koordinavusio Vyriausybės vicekanclerio Rimanto Vaitkaus, nors oficialiai nuolat kalbėta apie fiskalinės vienybės siekius, pinigai įvairiems objektams buvo numatomi iš skirtingų ministerijų ir įvairių kitų finansavimo šaltinių, todėl „jų neįmanoma sujungti į vieną fondą“¹⁰ (tai būdinga ir Tūkstantmečio šventei). Problemų kėlė tikslinio finansavimo ir viešojo administravimo įgūdžių stoka. Vis dėlto anuomet išryškėję viešosios vadybos veiksmingumo klausimai nėra pagrindinis šio tyrimo objektas¹¹; straipsnyje daugiausia atsižvelgiama į komunikavimą viešojoje erdvėje. Pirmoje teksto dalyje aptarus kultūrinį planavimą ir reprezentacinei kultūros politikai būdingus „proginius akcentus“, kitose dalyse bus nagrinėjamos urbanistinio vjaus prieštaros atsižvelgiant į kritines politikų, kultūrininkų, menininkų, viešųjų intelektualų ir žiniasklaidos atstovų teiginius. Daroma išvada: ne tik kultūros vadybos „gerosios patirtys“, bet ir akivaizdžios kultūrinio planavimo nesėkmės – „kultūrinis nusivylimas“ – turėtų tapti akademinės analizės (o ne vien „geltonosios“ žiniasklaidos skandalų) objektu.

Valstybės šventės ir „proginiai akcentai“

Valstybės jubiliejų paskatinta „proginė“ kultūros politika Lietuvoje, kaip ir daugelyje šalių, siejosi su vizualiais valstybingumo ženklais – naujais aikščių projektais ir nacionalinių herojų paminklais. Tokioje politikoje išryškėja ne tik demokratinės kultūros įtvirtinimo siekiai, bet ir strateginio planavimo paradokasai, prieštaros, ypač organizuojant didelės apimties, ne vienus

¹⁰ Valdas Bartasevičius, „Valstybės šimtmečio jubiliejui – 200 mln. eurų: kam išleis pinigus?“, in: *Lietuvos rytas*, [interaktyvus], 2016 10 18, [žiūrėta 2016-10-20], <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2016/10/18/news/valstybes-simtmečio-jubiliejui-200-mln-euru-kam-isleis-pinigus--902850/>.

¹¹ Išsamesnį administravimo ir finansavimo tyrimą atlikti būtų sudėtinga vien dėl to, jog valstybinį finansavimą didžiosioms jubiliejinėms programoms skiria įvairaus lygmens institucijos – Vyriausybė (dažniausiai per Kultūros ministeriją), Kultūros taryba, savivaldybės.

metus trunkančias programas. Didžiosios šventės reikalauja nemažai išteklių ir laiko. O įsiplieskiantys ginčai iškreipia tradicines „valstybinės kultūros“ sampratas. Nacionalizmo siekis taip pat neretai priešinamas su įprasta demokratine kasdieninės kultūros planavimo paradigma. Būtent vizijų kūrimas įgalina politikus patraukliai pateikti įtaigius – įspūdingus ir masėms lengvai suprantamus – sumanymus, kurie šiame tekste įvardijami parodomąja kultūros politika¹². Reikėtų turėti minty, kad proginiiais akcentais pasireiškianti parodomoji kultūros politika skatina ir efemeriškas akcijas, ir monumentų, arba „kietosios“ infrastruktūros, kūrimą. Taigi švenčiant šalies jubiliejus viešojoje erdvėje gali būti skleidžiami tam tikri istoriniai daugiatautės valstybės naratyvai, išryškėti didžiųjų kultūrinių sumanymų įgyvendinimo pažadai¹³. Tačiau, kaip minėta, neva „staiga“ paašikėjus, jog neskiriamas finansavimas, atsiranda nesusipratimų, trintis tarp valdžios grandžių ar atskirų institucijų.

Dėl politinių procesų kompleksiško prieštarų yra ir holistinio (arba demokratinio) kultūrinio planavimo sampratoje. Mat plačiaja prasme kultūrinio planavimo tezės siejasi ir su tarptautinio įvaizdžio gerinimu, ir su miestiečių gerove, kuri maždaug nuo XX a. 9 deš. vis labiau sieta su antrepreneryste, savęs įgalinimu, sumaniojo miesto (angl. *smart city*) šūkais. Kultūrinis planavimas reiškė ir gerokai platesnę kultūros sampratą, kai naujos kartos politikams tapo itin svarbūs su aukštosiomis informacinėmis technologijomis susiję „kūrybinės klasės“ ar „kūrybos amžiaus“ įvaizdžiai. Šio pobūdžio politinės darbotvarkės dokumentuose dažnai sietos su skėtine kūrybinių industrijų sąvoka¹⁴. Europos Taryba taip pat skatino kultūrinės plėtros principus per naują strateginę miestų kultūros politikos reikšmę¹⁵. Konsultaciniuose ar rekomendaciniuose tekstuose ne sykį iškelta didžiųjų įvykių svarba miestų ekonomikai. Mat dideles lėšas pritraukiantys renginiai

¹² Parodomosios kultūros politikos samprata šiuo atveju atitinka kultūros politikos studijų pradininko Raymondo Williamso dar XX a. 9 deš. pradžioje suformuluotą sampratą. Ši politika skatina būtent nacionalinį didžiavimąsi (angl. *national aggrandizement*) ir reiškiasi įvairiomis pompastikos bei ceremonijų formomis. Plačiau apie šią prieigą: Jim McGuigan, *Rethinking Cultural Policy: Issues in Cultural and Media Studies*, Oxford: Open University Press, 2004, p. 61–64.

¹³ Žinoma, taip pat akcentuotina, kad tradicines pasenusias pompastikos ir valstybinių ceremonijų formas (tarkim, monarcho karūnavimą) ES šalies viešojoje politikoje keičia abstraktesnio pobūdžio „pilietiškumo“ ir įsitraukimo retorika.

¹⁴ Plačiau apie šių sąvokų vartojimą žr.: Skaidra Trilupaitytė, *Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika*, Vilnius: Demos, 2015, p. 168–176.

¹⁵ Vienas pirmųjų savo tyrimuose tai išryškino Franco Bianchini, „Remaking European cities: the role of cultural politics“, in: F. Bianchini, M. Parkinson M., red., *Cultural Policy and Urban Regeneration: the West European Experience*, Manchester: Manchester University Press, 1993.

ar regeneraciniai projektai įsivaizduoti kaip savotiški miestų kultūros varikliai (kūrybinių industrijų iniciatyvos pramaišiu gali būti įvardijamos ir kultūros politikos, kultūrinio planavimo ar kultūros animacijos vardais, tai priklauso nuo šalies tradicijų¹⁶). Su didžiausiais renginiais, ypač tarptautiniais festivaliais ar sporto žaidynėmis, sutampančios šventės dažnai įsivaizduotos kaip pilietiškumo katalizatoriai¹⁷. Taigi valstybės jubiliejai natūraliai patarnauja ir išskirtinės, t. y. proginės, politikos užmojams¹⁸. Beje, tarptautinei šalies reputacijai ir įvaizdžiui didelę įtaką turi ne tik pritraukiantys investuotojų lėšas, bet ir grynai simboliniai veiksmai¹⁹. Urbanistinio įvaizdžio perkūrimas brangiais kūrybinių industrijų projektais puikiai rodo ir neoliberalaus miesto valdymo ypatumus²⁰. Paprastai kalbant, didžiųjų sumanymų – nacionalinių operos rūmų, muziejų ar koncertų salių – įgyvendinimas prisideda prie miesto įvaizdžio modernizavimo, o politikams suteikia nemažai pozityvaus visuomenės dėmesio.

Deja, dėl „iš viršaus“ aprobuojamų valstybingumo ženklų ir proginių akcentų atsiradimo darbotvarkėse nukenčia demokratiškas kultūrinio planavimo modelis: jis ne itin tinka organizuojant reprezentacines valstybės šventes, nes lūkesčiai dėl kultūros pokyčių ir jos administravimo pertvarkos, kaip minėta, kreipiami ne į viešosios politikos įstatymus, bet siejami su urbanistiniu vajumi ir progine politika. Taigi, viena vertus, pastaraisiais dešimtmečiais būtent kultūra įsivaizduojama kaip tai, kas padės sukurti naujus gyvybingo miesto scenarijus (nuo 1985 m. vykdoma Europos kultūros sostinių iniciatyva yra viena tokių šiuolaikinių tapatumą įtvirtinančių priemonių). Kita vertus, socialdemokratinėmis gerovės valstybės

¹⁶ Kultūrinio planavimo terminas išpopuliarėjo anglosaksiškoje urbanistinės kultūrinės regeneracijos literatūroje, t. y. ten, kur įsigalėjęs rinkos požiūris. Tačiau atskirose Europos šalyse neretai vyrauja kitokios tradicijos, todėl dažniau vartojamos kitos sąvokos.

¹⁷ John Gold and Margaret Gold, *Cities of Culture: Staging International Festivals and the Urban Agenda. 1851–2000*, New York: Routledge, 2016. Ypač žr. skyrių „European Cities of Culture“, p. 221–245; Kevin Muleahy, „Patronizing Mega-events to Globalize Identity: The Olympic Opening Ceremony as a Cultural Policy“, in: *Public Culture, Cultural Identity, Cultural Policy: Comparative Perspectives*, New York: Palgrave Macmillan, 2017, p. 65–92.

¹⁸ Terry McDonald, Melanie Méthot, „That Impulse that Bids a People to Honour its Past: The Nature and Purpose of Centennial Celebrations“, in: *International Journal of Heritage Studies*, 2006, Nr. 4 (12), p. 307–320.

¹⁹ Netgi tada, kai šalis ar miestas beveik neturi galimybių laimėti svarbaus sporto ar kultūros renginio šeimininko titulo, į jį pretenduojama vien norint tarptautiniu mastu parodyti kultūrinį šalies ar miesto užmojus ir tarptautinius siekius. Žr.: Simon Anholt, *Places: Identity, Image and Reputation*, London: Palgrave Macmillan, 2010, p. 14.

²⁰ Neil Brenner, Nik Theodore, „Neoliberalism and the Urban Condition“, in: *CITY: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 2005, Nr. 1 (9), p. 101–107.

nuostatomis grindžiamą kultūros sampratą, kurioje itin svarbus demokratinis daugumos piliečių dalyvavimas visame procese²¹, itin apsinkina „tradicinė“ elitinio meno administravimo praktika iš viršaus į apačią kryptimi. Kaip minėta, skatinant jubiliejaus organizavimą, viešosiose diskusijose paprastai išryškėja skirtingos, nors eksplicitiškai ir neapibrėžtos – oficialios reprezentacinės ir demokratinės – kultūros sankirtos, kurios lemia viešuose pasisakymuose matomas įtampas. Tarkime, vieniems atrodo, kad papildomas finansavimas leis sklandžiau įgyvendinti pradėtus darbus ir patenkins kasdieninius infrastruktūros poreikius. Kiti teigia, jog „tikra šventė“ yra neįmanoma be unikalaus akcento – ar tai būtų naujas išpūdingos „embleminės“ architektūros projektas, kuriam skelbiamas tarptautinis konkursas, ar tiesiog paminklas šalies herojui, kurio atsiradimu pradeda rūpintis įvairios institucinės pajėgos. Diskursyvines įtampas paskatina ir techniniai-administraciniai nesklandumai, kai dėl sunkiai paaiškinamų, t. y. oficialiai nežinomų, priežasčių stringa sumanymų įgyvendinimas. Emocijas nuolat kaitina ir vieši „istorinio teisingumo“ siekiančių populistinių grupių reikalavimai, nesutampantys su „demokratinėmis vertybėmis“. Kultūrinio planavimo bei nacionalinių aspiracijų neatitikimus galima pagrįsti konkrečiais pastarųjų metų lietuviško urbanistinio vajaus prieštarų pavyzdžiais.

Teksto pradžioje minėtas J. Basanavičiaus paminklo Vilniuje vėjus baigėsi tuo, kad po įvairių diskusijų ir politinių peripetijų (paminklo statymas minėtas net garsioje politinės korupcijos byloje) „Tautos patriarcho“ figūra (autorius – Gediminas Piekuras) vėlyvą 2018 m. rudenį galiausiai iškilo prie Nacionalinės filharmonijos. Tačiau kiti proginiai akcentai nebuvo tokie sėkmingi. Tarkime, Lietuvoje vienas iš svarbių skirtingas politines jėgas sutelkusių klausimų ruošiantis Valstybės atkūrimo šimtmečiui buvo Lukiškių aikštės sutvarkymas. Dar 2015 m. parlamentarami buvo skatinami atnaujinti ir aikštės sutvarkymo komisija, išipareigoti skirti lėšų. Žiniasklaidoje Savivaldybių komitetas ragino Vyriausybę ir Seimą spręsti dėl aikštės sutvarkymo, pramaišiu girdėjosi visuomenės autoritetų nuomonė, taip pat skirtingų bendruomenių balsai. Kaip interesų grupės nuomonės reiškėjai viešuose pasisakymuose buvo itin aktyvūs Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nariai, labiausiai prisidėję ir prie kitų iniciatyvų dėl Laisvės kovotojų

21 Charles Landry, *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*, London: Earthscan, 2000.

atminimo įamžinimo. Todėl į būsimąją šimtmečio minėjimo programą buvo įtraukti monumentai, atminimo lentos signatarams, minėjimo renginiai, Dainų šventė ir kiti su bendruomenėmis planuoti kultūros įvykiai visoje Lietuvoje. Inicatyva sutvarkytoje Lukiškių aikštėje pastatyti paminklą laisvės kovotojų atminimui buvo girdima kai kurių Seimo narių lūpose. Tačiau galiausiai taip ir nepavyko numatyti vienprasmės politinės ir finansinės atsakomybės. Tą įrodo Vyriausybės kanclerio Almino Mačiulio 2015 m. kovo mėn. žiniasklaidai pateiktas aiškinimas apie kelerius metus vykstančius Lukiškių aikštės procesus:

Atitinkami pavedimai bus institucijoms – lauksime jų reakcijos. Aišku, tai susiję su kultūros paveldo niuansais, su ribų koregavimu, ir, be abejo, finansavimu. Vienas dalykas – politinis sprendimas, kitas dalykas – biurokratija, kaip dabar tie įvykę konkursai. Teisininkai turi pasakyti, ar turi būti nauji konkursai, ar gali būti tie patys rezultatai, ar reikia naujus skelbti.²²

Taigi viešojoje erdvėje įsivyravo neapibrėžtumas: į klausimą dėl eigos visuomenei negalėjo atsakyti net Vyriausybės kancleris. Anuomet po Kultūros ministerijos įsikišimo nepavykus Vilniuje pastatyti konservatyvesnių visuomenės grupių (visų pirma Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos su konservatyvesnių pažiūrų politikais) siūlyto Vyčio paminklo, kito sumanymo taip pat nelydėjo sėkmė. Mat siekiant išvengti anksčiau su šios aikštės tvarkymu susijusių nesėkmių, ministerija pasiūlė atsisakyti tradicinio viešųjų pirkimo konkurso (tai pernelyg „gremėzdžiška“ procedūra meno kūriniai atsirasti) ir paskelbė kūrybines dirbtuves, kurias organizavo ministerijai pavaldi įstaiga Šiuolaikinio meno centras. Po dirbtuvių įvykusią geriausio kūrinio atranką – mažiau formalų memorialo konkursą – laimėjęs Andriaus Labašauskio projektui *Laisvės kalva*, planavimas vėl strigo dėl teismų. O žiniasklaidoje pradėjo veikti papildomi veto žaidėjai, pavyzdžiui, Kultūros paveldo departamentas (toliau – KPD). Panašiai kaip ir kitos valdžios institucijos ir visuomenės grupės, KPD tapo savotišku proginės kultūros formuotoju, ne tik vykdytoju. Būtent KPD staiga nutarė, kad laimėjęs projektas pažeistų vertingąsias sutvarkytos aikštės savybes. Projekto

²² „Lukiškių aikštė – tvarkomų objektų sąrašė?“, in: BNS, [interaktyvus], 2015 03 29, [žiūrėta 2015-04-07], <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/829234/lukiskiu-aikste-tvarkomu-objektu-sarase>.

autorius, savivaldybės atstovai ir kiti šiuolaikiškesnio estetinio sumanymo šalininkai tai vadino absurdu. Aptardamas sunkiai paaiškinamus svarstymus *Laisvės kalvos* autorius neslėpė nusivylimo: „Mes žaidžiam pagal kažkokias taisykles, o pasirodo, kad valstybinė institucija absoliučiai jokių taisyklių neturi“²³. Ilgainiui viskas dar labiau strigo ir 2018 m. šventės iškilimams planuotas paminklas atidengtas nebuvo²⁴. Todėl galima daryti išvadą: simbolinis Lukiškių aikštės įprasminimas valstybės šimtmečio jubiliejui nepavyko.

Proginė jubiliejaus retorika ryški būtent miestų politikoje, todėl verta paminėti ir šį tekstą rašant dar tik „besimezgantį“ vajuos pavyzdį. Vilniaus savivaldybė, 2017 m. rudenį pasibaigus deryboms su Kultūros ministerija, nutarė nugriauti ant Tauro kalno stovinčius Profsajungų rūmus ir šioje vietoje pastatyti Tautos namų projektu įvardijamą modernią koncertų salę. Jau 2019 m. rugsėjo mėn. paaiškėjus architektūrinio Nacionalinės koncertų salės konkurso nugalėtojams²⁵, savivaldybė iškilmingai paskelbė apie tos salės kūrimo pradžią, t. y. prasidėjo džiaugsmingas Lietuvos sostinės 700 metų jubiliejaus 2023 m. vajuos. Naujasis kultūros ministras Mindaugas Kvietkauskas pakiliai teigė:

Prieš 100 metų „Tautos namų“ idėja, iškelta mūsų valstybės kūrėjų, žingsnis po žingsnio tampa realybe. „Tautos namų“ įkūnijimas šiandien leidžia šiuos rūmus suvokti kaip jungtį tarp 18-ųjų metų ir šiandieninės Respublikos, kaip tęstinumo įsikūnijimą ir raidą. Labai norėtūsi, kad šie namai būtų suvokiami kaip visiems atviri ir kviečiantys, būtų darnos vieta skirtingų kartų, pažiūrų, skonių žmonėms, jungianti Lietuvos piliečius į vieną kūrybingą erdvę, kur savo „Tautos namus“ kuriame kartu.²⁶

23 „A. Labašauskas apie KPD išvadą dėl „Laisvės kalvos“ Lukiškių aikštėje: tai – desperatiškas veiksmas“, in: *15min.lt* [interaktyvus], 2019 06 03, [žiūrėta 2020-05-02], <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/vizualieji-menai/a-labasauskas-apie-kpd-ismada-del-laisves-kalvos-lukiskiu-aiksteje-tai-desperatiskas-veiksma-929-1153796?copied>.

24 2020 m. pavasarį, jau baigiant rašyti šį tekstą, formaliosios teisminės procedūros lieka neišspręstos, Laisvės paminklas statyti nėra pradėtas.

25 Iš beveik 250-ies idėjų, pasiūlytų pasaulio architektų, konkurso nugalėtoja išrinkta Ispanijos *Arquívio architects* komandos salės koncepcija.

26 „Oficialu: Nacionalinės koncertų salės konkurse nugalėjo ispanų projektas“, in: *www.vilnius.lt*, [interaktyvus], 2019 09 19, [žiūrėta 2019-09-20], https://vilnius.lt/lt/2019/09/19/oficialu-nacionalines-koncertu-sales-konkurse-nugalejo-ispantu-projektas/?fbclid=IwAR3ozn2s30fZgduyFUU_rXJXjgymNC7KpZ8k6KyN2bbHxGCU6M3xzYEQM.

Tautos namų ir modernios koncertų salės poreikį liudijo ir panašiai kalbėję Vilniaus meras Remigijus Šimašius, vyriausiasis miesto architektas Romas Pakalnis, kiti atsakingi asmenys. Bet, gana sparčiai nugriovus nebenaudojamų rūmų statinį, netrukus į Seimo Kultūros komitetą kreipėsi kai kurie scenos menų atstovai, taip pat muzikai, kuriems nerimą sukėlė žinia, kad didžioji salė gali būti skirta išimtinai akademinėi muzikai. Seimo nariams taip pat rūpėjo neaiškus būsimojo salės operatoriaus klausimas. O 2019 m. gruodžio mėn. rūmus nugriovusi bendrovė teismo buvo pripažinta konkursą laimėjusi neteisėtai²⁷. Politiniai, teisiniai, administraciniai ir kultūriniai šio objekto planavimo aspektai, matomi žiniasklaidoje ir viešuose politikų komentaruose, jau sumanymo pradžioje atskleidė urbanistinio vajaus prieštaras. Ir nors būsimojo Vilniaus jubiliejaus „proginių akcentų“ analizės daryti šiandien negalime, nesunku numatyti, kad Nacionalinės koncertų salės įvaizdis viešojoje erdvėje, kaip ir ateinančios jubiliejinės šventės organizavimo eiga, turi rizikos supanašėti su kitais kultūros politikos netvarumą įrodančiais atvejais, apie kuriuos bus kalbama tekste.

Šiuo atveju reikėtų trumpai pridurti, kad politinės tradicijos ir įstatymų sandara taip pat daro įtaką tam, jog kasdieninis ir nuoseklus neeilinės šventės bei proginių akcentų planavimas darosi problemiškas. Tarkime, Lietuvos įstatymuose numatyti itin sudėtingi viešieji kultūros srities pirkimai neretai tapdavo renginių stabdžiu²⁸. Dėl šių ir kitų priežasčių žiniasklaidoje matome besikeičiantį požiūrį į vieną ar kitą objektą, kai artėjančiam jubiliejui staiga suaktyvinamas konkretus nacionalinis projektas, tuo pat metu kuriam laikui „pamirštant“ kitus. Vis dėlto didelė dalimi procesai priklauso ne tik nuo politinės valios ar teisiųjų sprendimų (minėta A. Mačiulio pasitelkta „politinio sprendimo“ ir biurokratijos bei teismų retorinė perskyra), bet ir supriešinimui bei skandalui imlių medių logikos. Įsisenėjusių problemų šalinimas rengiant įstatymų pataisas, kaip ir ilgalaikis vietinių interesų derinimas, deja, neįkvepia nei šventiniam džiaugsmui, nei sensacijoms. Emocijas kur kas labiau skatina centrinėse didžiųjų miestų aikštėse ar pagrindinėse koncertų salėse organizuojami sambūviai ir medių kanalais transliuojami

27 „Vilniaus valdžiai – penkiaženklė bauda už Profsajungų rūmų griovimo konkursą“, in: BNS, [interaktyvus], 2019 12 04, [žiūrėta 2020-05-02], <https://www.delfi.lt/verslas/nekilnojamas-turtas/vilniaus-valdžiai-penkiazenkle-bauda-uz-profsajungu-rumu-griovimo-konkursa.d?id=82954339>.

28 Kultūrininkai žiniasklaidoje ne sykį piktinosi, kad viešųjų pirkimų įstatymas yra kliūtis kultūros kokybei ir poveikiumi. Pastaraisiais metais padėtis šiek tiek kitokia, tačiau dar sunku pasakyti, kaip urbanistinių „proginių akcentų“ dėliojimą šio įstatymo pataisos veiks ateityje.

patrauklūs renginiai arba reportažai bei interviu, atskleidžiantys „skandalingus faktus“. Taigi, viena vertus, artėjantis jubiliejus būna puiki proga miestui pasistatyti globalaus muziejaus padalinį, kongresų rūmus arba Tautos namais pavadintą aukštos klasės koncertų salę. Svarbiu proginiu statiniu gali tapti ir ne vienus metus planuojamas paminklas laisvės kovotojams, Tautos patriarchui ar pan. Tuo pat metu kultūros politikai įtaką daro ir eiliniai skandalingi įvykiai. O po periodiškai vykstančių šalies ar vietinės valdžios rinkimų, kurie nesutampa su jubiliejaus planavimo datomis, keičiasi programos ir biudžetą apbruojantys politiniai žaidėjai ar net iškeliami „tinkamesni“ sumanymai arba kitokios jų įgyvendinimo formos. Kreipiant ypatingą dėmesį urbanistinio vajaus prieštaroms, toliau bus parodoma, kad nesutarius dėl šventės taip pat lemia ir skirtingi požiūriai į kultūrą (nevienodas jos sampratas ar estetinius prioritetus rodo konkretūs pasisakymai), ne mažiau nei siekis kritikuoti „netinkamai“ reikalus tvarkančią, organizacinės kompetencijos neturinčią valdžią, dažniausiai turint minty politinius oponentus.

VEKS 2009: „Taip planuojant mes niekada nebaigsim“

Lietuvoje oficialią proginę, arba parodomąją, kultūros politiką puikiai atskleidė ne vienus metus trukęs pasirengimas Lietuvos tūkstantmečio minėjimo šventei²⁹. Tuo pat metu buvo įgyvendinama programa „Vilnius Europos kultūros sostinė 2009“, pastarajai koordinuoti 2006 m. buvo įsteigta viešoji įstaiga VEKS 2009. Galima išsiskirti, kad nacionalinę santalką turėjęs įgalinti kultūrinis tūkstantmečio statinių planavimas politiniu požiūriu nebuvo nuoseklus (t. y. politikų kadencijos nesutapo su šventės organizavimo eiga). Politinės jėgos pradėjo ryškiai skaidytis artėjant pirmiesiems programos „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ (VEKS) renginiams. 2008 m. gale, pasikeitus politinių jėgų sudėčiai, VŠĮ steigėjai politikai nutarė: įstaigos tarybos ir vadovybės veikla nepatenkinama, todėl tarybos sudėtis buvo pakeista – pašalinti buvęs Vilniaus meras, tarybai vadovavęs Artūras Zuokas ir buvęs kultūros viceministras Gintaras Sodeika.

Viešuose pasisakymuose buvo ryškus minėtas neigiamas „biurokratizmo“ tropas, o vykdančiųjų organų bei programos organizatorių pranešimai atskleidė sutrikimą ir organizacinę painiavą. Gremėzdiškus ir

²⁹ Oficialioji retorika matyti Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direktijos internetinės svetainės informacijoje. Žr.: *Atkurtai Lietuvai 100*, [interaktyvus], [žiūrėta 2020-05-10], <http://www.lietuvai1000.lt/index2.htm>.

sunkiai suprantamus VEKS valdymo bei atskaitomybės mechanizmus ne visada paaiškino (arba aiškino skirtingai) už programą oficialiai atsakingi asmenys. Jubiliejaus išvakarėse valstybės įstaigų neveiklumu ėmė piktintis jau ne vien opozicinių partijų nariai. Kadenciją baigęs prezidentas Algirdas Brazauskas, paprašytas simboliškai apsaugoti šventę nuo artėjančio kracho, pažėrė kaltinimų atsakingoms institucijoms³⁰. Politinės atsakomybės stoka ir nuolatinis programos keitimas kėlė nerimą ministrui pirmininkui Gediminui Kirkilui: „Planuojam, planuojam, planuojam, paskui susėdam ir vėl naujos programos. Taip mes niekada nebaigsim.“³¹ Kultūrinio planavimo ir įgyvendinimo nepasitenkinimą reiškė ir naujasis ministras pirmininkas Andrius Kubilius: esą naujai Vyriausybei, kaip ir Kultūros ministerijai, teko „stačia galva įkristi į interesų, emocijų, neskaidrumų liūną“³². Krintinės nuomonės neslėpė naujasis Vilniaus miesto meras Juozas Imbrasas (dar iki prasidedant Europos kultūros sostinės metams pakeitęs VEKS įstaigos įstatus ir suformavęs naują jos valdybą). Pasak jo:

Nuolat kyla viešų įtarimų dėl galimai neskaidrių veiksmų tvirtinant vienus ar atmetant kitus projektus, o susidariusi įtampa yra nenaudinga nei įstaigos vadovybei, nei Vilniaus, kaip būsimosios Europos kultūros sostinės, tarptautinei reputacijai. Programa 2009 metams patvirtinta, nors didžiajai daliai renginių finansavimo nėra.³³

Tų pat 2008 m. pabaigoje nustačius akivaizdų lėšų trūkumą numatytiems, t. y. į nacionalinę programą įtrauktiems, projektams, VEKS įstaigos vadovybė vis labiau nerimavo dėl politikų kišimosi. Sunkmetyje drastiškai sumažinus programos lėšų, įstaigos vadovai pasiūlė steigėjams (savivaldybei ir ministerijai) likviduoti pačią įstaigą, taip sutaupant administravimui

30 Jurga Tvaskienė, „A. Brazauskas – vėl gelbėtojas?“ in: *Lietuvos žinios*, [interaktyvus], 2008 07 21, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.lzinios.lt/lzinios/lietuva/a-brazauskas-vel-gelbetojas/121670>.

31 Džina Donauskaitė, „Kultūrai trūksta ne pinigų, o sąžinės“, in: *Atgimimas*, [interaktyvus], 2008 07 19, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/kulturai-truksta-ne-pinigu-o-sazines.d?id=17771392>.

32 „Projektas „Vilnius – Europos kultūros sostinė“ buvo labai sėkmingas, bet jam trūko lėšų, teigia G. Babravičius“, in: BNS, [interaktyvus], 2009 12 29, [žiūrėta 2019-01-10], <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/projektas-vilnius-europos-kulturos-sostine-buvo-labai-sekmingas-bet-jam-truko-lesu-teigia-g-babravicius-56-77645>.

33 „Isteigta „Vilnius Europos kultūros sostinė 2009“ valdyba, in: *Verslo žinios*, [interaktyvus], 2019 01 10, https://www.vz.lt/archive/straipsnis/2009/01/06/Isteigta_Vilnius_Europos_kulturos_sostine_2009_vald#ixzz6GwTSQKWE.

skirtus pinigus. Vis dėlto Kultūros ministerija, panašiai kaip ir naujieji savivaldybės vadovai, ministro Remigijaus Vilkaičio lūpomis dėl nesklaidumų kaltino viešosios įstaigos (VEKS 2009) vadovybę:

Akivaizdu, kad šalyje susiklosčiusios sudėtingos finansinės ir ekonominės situacijos sąlygomis viešosios įstaigos „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ vadovybė yra ne tik nepajėgi operatyviai spręsti iškilusias problemas, bet ir nuolat vilkina Vyriausybės teikiamų konstruktyvių pasiūlymų įgyvendinimą, veikia kaip negatyvios informacijos sklaidos Lietuvoje ir užsienyje.³⁴

Kitaip tariant, iš viešų kalbų matyti, kad aukšto rango politikai buvo nepatenkinti kitų politikų sumanytu ir patvirtintu procesu. Ministrui pareiškus nepasitikėjimą įstaigos galimybėmis vykdyti programą, ministerija pasišovė pati sudaryti būsimųjų renginių sąrašą. Tačiau klystume manydami, kad kultūros sektorius vienprasmėškai palaikė politikų įsteigtą VEKS įstaigą. Ne tik politiniai buvusios valdžios oponentai, bet ir kultūros operatoriai ne sykį kritikavo ydingą pinigų skirstymo iš kelių šaltinių mechanizmą ir minėtos „keistos“ viešosios įstaigos, turinčios itin neaiškias viešojo administravimo funkcijas, sukūrimą. VEKS įstaigos vadovė Elona Bajorinienė 2008 m. prisipažino, kad įstaiga netapo programos vykdytoja³⁵. Tačiau vėliau teigė ir tai, jog „biuras tėra programos vykdytojas“³⁶. Administracinė sumaištis skatino vis didesnę nusivylimą. Ir nors VEKS didele apimtimi iš tiesų veikė kaip programos įgyvendinimo instrumentas, tiesioginio lėšų (ne)skirstymo per Kultūros ministeriją bei Vilniaus savivaldybę principai agentūros veiklą galiausiai paralyžiavo³⁷.

Lėšas planuojant, tačiau jų taip ir neskiriant, kultūros vadybininkų siūlomai „vadovėliniai“ kultūrinio planavimo modeliai, arba vadinamosios

³⁴ Tomas Čyvas, „Kultūros ministerijai trūko kantrybė dėl VEKS“, in: www.balsas.lt, [interaktyvus], 2009 02 11, [žiūrėta 2020-01-20], <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/237816/kulturos-ministerijai-truko-kantrybe-del-veks>.

³⁵ Liucija Armonaitė „Vilnius – Europos gėdos sostinė?“, in: www.bernardinai.lt, [interaktyvus], 2008 05 15, [žiūrėta 2019-01-10], <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2008-05-15-vilnius-europos-gedos-sostine/9619>.

³⁶ Redas Vilimas, „Kultūros sostinė pasikliauja stebuklu“, in: tv3.lt, [interaktyvus], 2008 12 20, <https://www.tv3.lt/naujiena/229690/kulturos-sostine-pasikliauja-stebuklu>.

³⁷ Painų lėšų skyrimo mechanizmą rodo kad ir šis E. Bajorinienės pasisakymas žiniasklaidoje: „kol negalime smulkiai įvardyti išlaidų, tol negauname KM paramos savo projektams. Mes negalime smulkiai jų įvardyti, kol neatliekame viešųjų pirkimų. Jei neturime lėšų viešiesiems pirkimams, negalime skelbti konkursų. Esame visiškoje aklavietėje“. Žr.: Liucija Armonaitė, *op. cit.*

„Vakarų šalių gerosios praktikos“, vis mažiau galėjo būti iliustruojami pasitelkiant Lietuvos jubiliejaus organizavimą. O savivaldos politikams nuolat ieškant „efektyvesnio“ ir „skaidresnio“ pinigų skyrimo ir biudžeto administravimo mechanizmo, kultūros organizacijų atstovams, žurnalistams ir visuomenės kritikams akis badė vis mažiau prasmingi biurokratiniai veiksmai. Politiniams procesams „veliantis“ ir stringant, dar prieš 2009 m. šventės pradžią E. Bajorinienė (iš principo nelinkusi sureikšminti nedidelių procedūrinių nesklaidumų) viešai pareiškė: „situacija yra tragiška“³⁸. Buvo minima, kad taisyti finansinius ir kultūrinius planus vertė ekonomikos krizė (atsisakyta kai kurių didesnių renginių ir projektų), tačiau skandalus eskaluojančioje žiniasklaidoje pagal medijų logiką greičiausiai plito veiksmingiausia informacija, ypač kai veto žaidėjai buvo linę pranešti apie nesklaidrų lėšų panaudojimą³⁹. Nepaisant naujos Vyriausybės veiksmy (naujų darbo grupių), politinės atskaitomybės dėl VEKS finansavimo ir programos įgyvendinimo klausimai liko neišspręsti. O tiek politikų, tiek jų kritikų, taip pat kultūros dalyvių nusivylimo nuotaikos ir neigiamos emocijos natūraliai augo.

Emocijų pokyčius lėmė ir per dideli pradiniai lūkesčiai. 2006 m. Europos Komisijai patvirtinus Lietuvos paraišką (ir, kaip minėta, įsteigus specialų programos vykdymo biurą), 2007 m. pradėta vykdyti programa pažadino kultūros sektoriaus viltis dėl ateisiančio „europinių pinigų srauto“. Nemaža dalis įstaigų tikėjosi ženkliai daugiau finansavimo jau vykdomiems projektams. Tuo būdu europiniai kultūros planavimo procesai skatino kultūros organizacijų reikalavimus, bet netapo įrankiu naujam Lietuvos demokratinės kultūros politikos modeliui, nors to tikėtasi. Pasak VEKS programos vertinimo eksperto ir kultūros kritiko Vaido Jauniškio, jau 2007 m. buvo „užprogramuotos“ įvairių partijų atstovų ir kultūrininkų konfrontacijos:

Peržvelgus jau atrinktus, pro pirmą ekspertų sieta praleistus projektus, apėmė ne itin džiugi nuotaika. Pirmia, kas nustebino – netikėtai daug idėjų ar ir projektų, kurie ir šiaip turėtų būti vykdomi pagal toms institucijoms priklausančias funkcijas,

38 Redas Vilimas, *op. cit.*

39 „VEKS – sėkmingas projektas. Saviems“, in: Respublika.lt, [interaktyvus], 2009 06 04, [žiūrėta 2020-05-10], https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/lietuvos_politika/veks__sekmingas_projektas_saviems/print.1.

o čia jų net nepasivarginta išplėsti iki „kultūros sostinės“ prioritetinių europinių, bendruomeninių ar novatoriškumo akcentų.⁴⁰

Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos Koordinacinės tarybos pirmininkė, 2003–2007 m. prezidento Valdo Adamkaus vyriausioji patarėja menotyrininkė Irena Vaišvilaitė, jau pasibaigus sostinės metams, taip pat tvirtino: didžiųjų kultūros įstaigų vadovai tikėjosi, kad artėjantis Tūkstantmetis specialų valstybės finansavimą leis susieti su infrastruktūros objektais⁴¹. Tačiau būtent tokio pobūdžio sąsajos kritikuotos ir kaip „pritempinėjimai“. Kaip 2009 m. gruodžio mėn. teigė kultūros viceministras Liudas Šukys, „man susidarė įspūdis, kad dauguma nacionalinės VEKS programos dalyvių tik ir stengėsi „pakišti“ savo infrastruktūrinius projektus po šios programos vėliava, idant užsitikrintų pakankamą finansavimą“⁴².

Gavus tikslinę, arba „proginę“, finansinę Vyriausybės paramą švenčiant Tūkstantmetį duris pagaliau atvėrė tokie ilgai planuoti objektai kaip Valdovų rūmai ar Nacionalinė dailės galerija (Lietuvos dailės muziejaus padalinys). Ir nors nepriklausomų kompleksinių VEKS renginių poveikio tyrimų daryta nebuvo, programos vykdytojai dažnai minėdavo visuomenei išiminius nemokamus, t. y. didžiausią prieigą turėjusius, „minkštosios“ kultūros renginius. Europinėmis kultūrinėmis gyvo miesto dimensijomis tapo tradiciniu virtęs Gatvės muzikos dienos festivalis, kai kurie kiti laikini gatvės meno projektai, kaip antai „Tebūnie naktis“, „Menas netikėtose erdvėse“ ir pan. Tokie spontaniškumo nestokoję renginiai įkūnijo pagrindinį programos šūkį „Kultūra gyvai“, apėmusį fluidiškos, *fluxistinės* kultūros reikšmę⁴³. Vis dėlto visi „kietieji“ projektai vykdyti itin sudėtingomis finansinėmis ir politinėmis sąlygomis.

Svarbu paminėti, kad nuolat konfrontuojant su miesto ir šalies politikais, VEKS viešųjų erdvių humanizavimo programos vykdytojams vis dėlto pavyko sukurti kelis „kietuosius proginius akcentus“ – trijų Lietuvos

40 Vaidas Jauniškis, „Ilgas kelias iki sostinės“, in: www.bernardinai.lt, [interaktyvus], 2007 06 26, [žiūrėta 2020-05-10], <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-06-26-vaudas-jauniskis-ilgas-kelias-iki-sostines/9959>.

41 „Vis dar sostinė, tik gal – ne kultūros, ir jau tikrai – ne Europos“ (pokalbis redakcijoje palydint VEKS), in: *Navajasis Židinys-Aidai*, 2010, Nr. 1–2, p. 52.

42 Ieva Urbonaitė, „Vilnius – ne kultūros, o skandalingų statybų sostinė“, in: www.delfi.lt, [interaktyvus], 2009 12 14, [žiūrėta 2019-06-07], <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vilnius-ne-kulturos-o-skandalingu-statybu-sostine.d?id=26818037>.

43 Kultūra gyvai. *Vilnius'09*, Vilnius: Vilnius – Europos kultūros sostinė, 2009, p. 4.

skulptūros klasikų kūriniai⁴⁴. Projekto koordinatorė menotyrininkė Elona Lubytė, apeliuodama į miesto politikų reiškiamą panieką šiuolaikinei skulptūrai, pripažino:

vieši valstybės asmenys vis dar linę žvelgti į kultūrą kaip į subsidijuojamą ir reprezentuojančią, tarnaujančią, o ne siūlančią alternatyvą, kritikuojančią, užduodančią nepatogius, sudėtingus klausimus, nepriklausomą nuo politikų ar valdininkų skonių ir įnorių.⁴⁵

Nepaisant anuomet išpiplieskusių ir žiniasklaidos nuolat eskaluotų estetinio pobūdžio konfliktų, šis mažo biudžeto kamerinis projektas pavyko dėl itin aktyviai vadybinius procesus veikusios šio projekto interesų grupės, taip pat šiuolaikinę kultūrą palaikančių viešųjų intelektualų. Šios grupės aktyvumas darė įtaką ir kai kurių politikų laikysenai bei pareiškimams. O vienas didžiausių proginių „tūkstantmečio akcentų“ – Nacionalinio stadiono atidarymas – patyrė visišką fiasko. Itin brangaus stadiono idėja neturėjo aktyvaus autoritetingų politikos komentatorių ar viešųjų intelektualų palaikymo (netgi atvirkiščiui). Savo ruožtu, politikai, ypač naujos kadencijos miesto tarybos nariai, dėl milijonines lėšas išekvojusio projekto nesėkmės vienprasmiskai kaltino politinius oponentus ir pirmtakus. Vis dėlto stadionas buvo planuotas ir itin gausiai finansuotas kaip svarbiausias Tūkstantmečio šventę reprezentuosiantis urbanistinis kompleksas Dainų šventei, todėl ši reiškinį reikėtų įvardyti kaip nesėkmingą kultūrinio planavimo rezultatą.

Nepaisant politinių skandalų ir nesėkmių, bendras kultūrinis šventinių programų poveikio vertinimas būtų kur kas sudėtingesnis uždavimys. Spontaniško, nenusėjamo fluxus dvasia ir šio reiškinio apropiacija su šūkiu „Kultūrai gyvai“ yra sunkiai lygintina dėl kompleksiškumo. Užtektų paminėti, kad dėl netinkamo įgyvendinimo griežtą verdiktą Tūkstantmečio ir VEKS programoms vėliau paskelbė finansines ataskaitas tikrinusi Valsybės kontrolė. Ji priėjo prie išvados: nepaisant skirtų 515 mln. Lt, programa įgyvendinta nekoordinuotai ir nerezultatyviai, neatsižvelgiant į projekto

⁴⁴ Plačiau apie šiuos procesus ir jų poveikį viešajai žiniasklaidos erdvei žr.: Elona Lubytė, sud., Vieno projekto apkalta: *VEKS Viešųjų erdvių humanizavimo programos Neries krantinėje skulptūrų istorija*, Vilnius: AICA Lietuvos sekcija, 2011.

⁴⁵ Monika Krikštopaitytė, „Ar miestui reikia šiuolaikinio meno? Pokalbis su skulptūros projekto koordinatorė Elona Lubyte“, in: *7 meno dienos*, [interaktyvus], 2009 03 12, [žiūrėta 2020-05-10], http://archyvas.7md.lt/lt/2009-03-06/daile_2/ar_miestui_reikia_siuolaikinio_meno.html.

eigoje pareikštas pastabas apie įstaigų klaidas ir pažeidimus. Dėl politinės atskaitomybės stokos anuomet neveikė žemesnės valdymo grandys. Mat, pasak kontrolierės, „prielaidų šiai programai tinkamai įvykdyti nesudarė dabartinis kultūros politikos reglamentavimas“⁴⁶. Taigi Europos kultūros sostinės lūkesčiai, kuriuos skatina postindustrinio miesto teorijos, tikrovėje nebūtinai išsipildo. Kaip rodo vieši daugelio atsakingų asmenų pasisakymai, Lietuvoje didžiosios kultūrinės programos administravimui nebuvo sukurtos galimybės nuosekliai identifikuoti kultūros poreikių. Taip pat buvo galima matyti, kad painios finansinės kultūros administravimo schemas padeda politiškai galingiems subjektams kontroliuoti miestą naudojantis jubiliejumi (Lietuvoje tą liudijo daug lėšų, tačiau ne politinės atsakomybės ir atskaitomybės, pareikalavusio vieno pagrindinių Tūkstantmečio akcento – Nacionalinio stadiono – kūrimo pavyzdys). Nesėkmės išprovokuoja ne tik trumpalaikes kritikos bangas viešojoje erdvėje, bet ir sukelia visuomenės skepsį bei pesimizmą visos viešosios politikos atžvilgiu.

Valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimas:

„kad nekristume veidu į purvą“

Tūkstantmečio renginiams pasibaigus, žiniasklaidoje ne sykį buvo aptarinėjamos programos patirtys. O nepraėjus nė dešimtmečiui, maždaug nuo 2017 m. pradžios, vis labiau buvo matomas susirūpinimas ir Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio programa, kurią tinkamai įgyvendinti buvo pasiryžusi ne viena institucija. Vertinant kultūros, politikos ar žiniasklaidos autoritetų medijuojamą emocinį klimatą, galima matyti ryškėjančius nesusipratimus, nepasitenkinimą ir susipriešinimą. Taigi šalies piliečius turėjusi sutelkti valstybės šventė netrukus tapo viešosios politikos kivirčų objektu. Vyriausybė šią programą patvirtino likus maždaug pustrėčių metų iki jubiliejaus – 2015 m. rugpjūčio 19 d. Tuo metu kultūros ir finansų ministrams pakvietus dalyvauti įgyvendinant programos 2015–2020 m. planą buvo pakviestos savivaldybės ir biudžetinės jų įstaigos, taip pat daugybė valstybinių ir nevyriausybinių organizacijų⁴⁷. Tačiau įvairiuose komentaruose būdavo

46 „Tūkstantmečio programos vykdymą auditoriai įvertino neigiamai“, in: www.lrytas.lt, [interaktyvus], 2010 05 06, [žiūrėta 2020-05-10], <https://lietuvosdiena.lrytas.lt/-12731321351272728379-t%C5%ABkstantme%C4%8Dio-programos-vykdyt%C4%85-auditoriai-%C4%AFvertino-neigiamai.htm>.

47 Vyriausybės nutarime kvietimus išsiųsti siūlyta Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijai, Lietuvos mokslų akademijai, Lietuvos mokslo tarybai, Lietuvos kultūros tarybai, valstybinėms mokslo ir studijų institucijoms, Lietuvos bankui, akcinei bendrovei „Lietuvos paštas“, Lietuvos Vyskų

užsimenama ir apie „atsakingų organų“ tuščiai leidžiamą laiką, nuogaustauta dėl finansavimo ir baimintasi kultūros organizacijų susipriešinimo. Kaip ir įgyvendinant Tūkstantmečio programą, taip samprotavo ne tik nepriklausomi kritikai, bet ir politikai bei valdininkai.

Programą patvirtinus, Lietuvos kultūros taryba netrukus įspėjo, kad Vyriausybės delsimas ir neapsisprendimas dėl finansavimo tvarkos gali skaudžiai paveikti visą šalies kultūrą („Valstybės atkūrimo šimtmečio paminėjimui neskyrus specialaus biudžeto, jo renginiai gali „suvalgyti“ visą kultūros projektų finansavimą“⁴⁸). Deja, darbus baigianti vyriausybė geru finansavimo mechanizmu jau nebesirūpino. 2016 m. Seimo rinkimus laimėjo ir naują vyriausybę formavo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga, kurios rinkimų programoje pabrėžta ir būsimų valstybinių švenčių reikšmė; teigta, kad turi būti „sukurtos ir laiku patvirtintos kokybiškos programos“ su atskiru biudžetu. Rinkiminėje programoje partija žadėjo „veiksmingą ir funkcionalų Valstybės jubiliejų minėjimo programų kūrimo, priėmimo ir įgyvendinimo modelį“. Teigta: jubiliejai bei svarbių įvykių sukaktys turi būti vykdomos „tinkamai“ (minėti simboliniai valstybingumo įvykiai – Vasario 16-osios šimtmetis 2018 m., Lietuvos Respublikos atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. trisdešimtmetis 2020 m., Lietuvos sostinės Vilniaus minėjimo 700 metų jubiliejus 2023 m.⁴⁹).

Oficialiame internetiniame šimtmečio programos puslapyje buvo nubrėžtas įspūdingas šventinės programos naratyvas. Teigta: „modernios Lietuvos šimtmetis – sėkmės istorija. Svarbiausi laimėjimai: Lietuvos valstybė tapo Europos ir pasaulio istorijos subjektu; susiformavo moderni piliečių visuomenė, suvokianti laisvės ir su laisve susijusios atsakomybės svarbą; Lietuvos valstybei ir visuomenei atvertos naujos veiklos erdvės“. Ši retorinė

Konferencijai, viešajai įstaigai „Lietuvos vaikų ir jaunimo centras“, Lietuvos mokinių parlamentui, viešajai įstaigai „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“, Lietuvos tautiniam olimpiniam komitetui, asociacijoms „Lietuvos sporto federacijų sąjunga“, „Kultūros savivaldos kolegija“, „Vileišių fondas“, Pasaulio lietuvių bendruomenei, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungai ir kitoms užsienio lietuvių organizacijoms, Lietuvos savivaldybių, Lietuvos savivaldybių seniūnų ir Lietuvos leidėjų asociacijoms. Žr.: Lietuvos Respublikos Vyriausybė: Nutarimas dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo. 2015 m. rugpjūčio 19 d. Nr. 904 Vilnius, in: [interaktyvus], [žiūrėta 2020-01-20], <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0ae736104d5211e5a4ad9dd3e7d17706>.

⁴⁸ „Valstybės šimtmečio renginiai gali suvalgyti visas Kultūros tarybos lėšas“, in: BNS, www.delfi.lt, [interaktyvus], 2015 09 30, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/valstybes-simtmečio-renginiai-gali-suvalgyti-visas-kultūros-tarybos-lesas.d?id=69145162>.

⁴⁹ Darnios LR Vyriausybės programa, *Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos 2016 m. LR Seimo rinkimų programa*, [interaktyvus], 2016 09 12, p. 76, [žiūrėta 2020-05-10], <http://darnilietuva.lt/rinkmenos/darnios-lietuvos-vyriausybės-programa.pdf>.

nuostata susieta su trispalvės gama ir trimis veiklos kryptimis („pažink, švesk, kurk“) bei pagrindiniu principu: „Šimtmetis – tai ne konkreti data, o gyvybingi praeities, dabarties ir ateities ryšiai, reikalingi sėkmės istorijai kurti“⁵⁰. Taigi, panašiai kaip VEKS atveju, akcentuotas fluidiškumas ir emocinis įsitraukimas į nacionalinį pasididžiavimą skatinančius renginius. O parodomoji kultūros politika, kaip sakyta, gali reikštis ne vien trumpalaikėmis akcijomis, bet ir monumentais ar nacionalinėmis statybomis, t. y. „kietosios“ infrastruktūros kūrimo vajumi.

Viešojoje erdvėje netrūkusi prabilta apie kitokius „nei iki šiol“ šventinius principus. Žiniasklaidoje minėta, kad vienas iš kertinių šventės įvykių bus „Šimtmečio savanorių“ iniciatyva, jų susiburs milijonas⁵¹. R. Vaitkus žiniasklaidai spalio mėn. pasakojo apie „nevienadienius“ visoje Lietuvoje atsirasiančius objektus (visų valstybės istorinių signatarų įamžinimą ir pan.), atkreipdamas dėmesį, jog „Šimtmečio minėjimas turėtų suvienyti mūsų tautą, nutiesti tiltą iš praeities į ateitį. Todėl mums labai rūpi Šimtmečio programos projektų išliekamoji vertė“⁵². Tačiau netrūkusi buvo pastebėta, kad, nepaisant programoje numatytų 360 priemonių (kurioms įgyvendinti reikėjo 200 mln. Eur), jokio tikslinio šventės finansavimo neskirta. Blogai vykstant biurokratiniais procesams, kultūrinei visuomenei tapo neaišku, kas konkrečiai atsakingas už visą programą. Kai kuriems dalyviams susidarė įspūdis, jog šimtmečio šventėje vyks spontaniškas „suneštinis vakarėlis be aiškaus koordinavimo“⁵³. Tokią nuomonę, pavyzdžiui, pateikė Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto direktorius Mindaugas Kvietkauskas, dalyvavęs Vyriausybės sukviestoje programos ekspertų grupėje ir, kaip dauguma, nuogaštavęs, kad minėjimui vis dar neskirtas tikslinis biudžetas. Anot jo, programoje nebelikus fundamentalių dalykų ir nesant aiškumo dėl būsimos sąmatos, nebus galimybės stiprinti istorinį visuomenės sąmoningumą:

50 „100 Atkurta Lietuvai“, žr.: <http://www.lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100/sventes-koncepcija>, [žiūrėta 2020-05-10].

51 Brigita Ragickaitė, „Aiškėja, kaip švesime valstybės atkūrimo šimtmetį: viskas atrodyt kitaip nei iki šiol“, in: www.delfi.lt, [interaktyvus], 2016 10 28, [žiūrėta 2020-05-02], <https://www.delfi.lt/projektai/archive/aiskeja-kaip-svesime-valstybes-atkurimo-simtmeti-viskas-atrodyt-kitaip-nei-iki-siol.d?id=72548728>.

52 Valdas Bartasevičius, *op. cit.*

53 Beatricė Laurinavičienė, „Valstybės atkūrimo šimtmečiui – suneštinis vakarėlis“, in: *Verslo žinios*, [interaktyvus], 2016 11 04, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.vz.lt/laisvalaikis/akiraciai/2016/11/04/valstybes-atkurimo-simtmečiui--suneštinis-vakarėlis>.

Žiūrint į programą matyti, kad pagrindinis jos akcentas yra įvairaus pobūdžio šventės, minėjimai, vieši renginiai, akcijos. Jų daug ir, be abejonės, tai gerai. Tačiau šventė įvyksta ir pasibaigia. Ir klausimas, kas lieka po jos. Šita programa yra viena svarbiausių pastarųjų metų valstybinių programų, taigi – ką ji duos visuomenės raidai, valstybės, kultūros pažangai?⁵⁴

Užprogramuotas administracines nesėkmes pripažino ir aukšti pareigūnai, pavyzdžiui, ministro pirmininko patarėjas kultūros klausimais Faustas Latėnas: „lygiai taip pat mes negalvojame, kad 2023-iaisiais bus Vilniaus 700 metų jubiliejus. Jau dabar reikia pradėti jam rengtis“⁵⁵. Algirdo Butkevičiaus vadovaujamos Vyriausybės parengtą šimtmečio minėjimo planą ir programą netrukus „sutaršė“ (pasak žiniasklaidos) ir naujoji valdžia, visų pirma kultūros ministrė Liana Ruokytė-Jonsson⁵⁶. Seime sukurto naujojo Kultūros komiteto pirmininkas, Valstiečių žaliųjų partijos lyderis Ramūnas Karbauskis pasigedo programos vizijos ir numatytų kiekvienam Lietuvos žmogui prieinamų šventinių priemonių. Ministrė, kaip ir kažkada VEKS programos kritikai, nepritarė „planinių“ infrastruktūros projektų įtraukimui į šimtmečio jubiliejaus programą, esą „labai ydinga infrastruktūrinius projektus klijuoti prie istorinių datų pažymėjimų“, ir pabrėžė, kad neeilinė šventė suteikia progą finansuoti grynuosius kultūros, meno ar švietimo renginius⁵⁷. Kultūros komiteto pirmininkas antrino: „įvairių dalykų pritempimas prie šimtmečio nėra teisingas“ ir į artėjančią šventę žadėjo įtraukti visus Lietuvos gyventojus, taip pat pasiryžo ieškoti lėšų, „kad nekristume veidu į purvą“⁵⁸. Tai, jog valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programa panašėja į eilinį „pageidavimų koncertą“, kritiškai sakė ne tik M. Kvietkauskas. Panašiai kalbėjo ir nepriklausomi istorikai bei

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ „Paskirtoji ministrė ir R. Karbauskis sutaršė valstybės šimtmečio minėjimo planą“, in: BNS, www.delfi.lt, [interaktyvus], 2016 11 30, [žiūrėta 2019-09-27], <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/paskirtoji-ministre-ir-r-karbauskis-sutarse-valstybes-simtmečio-minejimo-plana.d?id=73023828>.

⁵⁷ „Seime sutaršytas Lietuvos šimtmečio planas: „Kažkas sumesta ir užrašyta“, in: BNS, lrytas.lt, [interaktyvus], 2016 11 30, [žiūrėta 2019-09-27], <https://kultura.lrytas.lt/meno-pulsas/seime-sutarsytas-lietuvos-simtmečio-planas-kazkas-sumesta-ir-uzrasyta.htm>.

⁵⁸ Lauryna Vireliūnaitė, „Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metis pagal R. Karbauskį: dainų šventė kiekviename kaime“, in: www.15min.lt, [interaktyvus], 2016 11 30, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuvos-valstybes-atkurimo-100-metis-pagal-r-karbauski-dainu-svente-kiekviename-kaime-56-719782>.

politologai⁵⁹. Socialinių tinklų erdvėje ironijos neslėpė populiarūs visuomenininkai, gyvas spontaniškas iniciatyvas „iš apačios“ priešinę tušties formaliems abejotino tikslingumo komisijų ir tarybų veiksmams⁶⁰.

Kaip ne sykį analizuota viešosios politikos tyrimuose, politiniai ir administraciniai procesai atskleidė trintį tarp valdžios grandžių ir skirtingų interesų grupių siekiant Vyriausybės skirstomų išteklių. Savo ruožtu, viešuose ginčiuose savotiškais retoriniais riboženkliais ginčijantis dėl kultūrinių prioritetų tapo ir skirtingos kultūros funkcijos – demokratinė ir oficialioji reprezentacinė. Turėdami minty šias funkcijas, kaip ir VEKS atveju, politikai ir visuomenės autoritetai pradėjo (pavėluotai) aiškinti(s) apie „tikrąją“ konkrečios progos prasmę ir planavimo nesklandumus. Įsibėgėjus renginio kultūrinės programos organizavimui, aštrėjant klausimams dėl atsakomybės, valdžia buvo raginama sukurti vieną, specialiai jubiliejaus šventei patvirtintą, finansavimo šaltinį. Deja, dėl pernelyg daug politinių ir administracinių priešpriešų, esant įvairiems idėjiniams prioritetams (tarkim, vieni Lukiškių aikštėje „teisėtai“ reikalavo Vyčio paminklo, kiti rėmėsi lygiai taip pat „teisėtai“ demokratinio balsavimo rezultatais), daugėjo ir nesusipratimų. Kaip minėta, Lukiškių aikštės įprasminimas paminklu dėl įvairių priežasčių nepavyko. Kaip vieną iš šimtmečio programos administravimo nesėkmių galima nurodyti ir tai, kad vyriausybinė komisija vieningo fondo valstybės šimtmečio minėjimo projektams galiausiai taip ir nekūrė. Numatyta, jog tokiems projektams lėšų skirs ministerijos, savivaldybės ir kitos institucijos pagal savo sritis, tai reiškė: pačios institucijos turėtų savarankiškai rūpintis ne tik kultūros formomis, bet ir finansine šimtmečio šventės dalimi.

Nepavykus pasiekti vieno aiškaus finansavimo mechanizmo, iš viršaus buvo koreguojami ir šventės planai. 2017 m. balandžio 19 d. Vyriausybė paskelbė nutarimą „Dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo“ pakeitimo. Deja, į viešojoje erdvėje keltus klausimus taip ir nebuvo atsakyta. Kultūros ministrė pripažino, jog vis dar nenustatyta šimtmečiui skirta suma, tačiau kultūrinei visuomenei skirtuose pasisakymuose klausytojus ramino: „per programą bus pasiektas konsensusas

⁵⁹ Alfredas Bumblauskas, Raimundas Lopata, „Lietuvų civilizaciniai pasiekimai ir tragiškos baigtys“, in: www.delfi.lt, [interaktyvus], 2017 01 31, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-bumblauskas-r-lopata-lietuvu-civilizaciniai-pasiekimai-ir-tragiskos-baigtys.d?id=73562946>.

⁶⁰ Andrius Tapinas, „„Teslos“ širdis ir pasveikinimas Trumpui“, in: www.delfi.lt, [interaktyvus], 2017 02 07, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-tapinas-teslos-sirdis-ir-pasveikinimas-trumpui.d?id=73675514>.

ir tai yra rimta programa ir deramai tą šventę atšvęsimė“⁶¹. Tokie drąsimai nesumažino politikos dalyvių ir stebėtojų nepasitenkinimo. Kultūros komiteto pirmininkas R. Karbauskis taip pat dažnai sulaukdavo pasipriešinimo iš kitų autoritetingų šio komiteto narių – politiniai valdančiosios partijos oponentai piktinosi šokiruojančia šimtmečio minėjimo iniciatyvų stoka, kalbėjo apie idėjų badą, taip pat apie kultūrinės visuomenės ir biurokratų atskirtį⁶². Pavyzdžiui, ministrei ne sykį aštriai oponavusio Kultūros komiteto nario konservatoriaus Vytauto Juozapaičio teigimu, nerimą kėlė tai, kad šventę gali ištikti krachas, o „pakoreguoto plano“ renginius teks švęsti tik su apgriuvusiu Gedimino kalnu ir menkaverčiais „renginukais“:

[B]ijau, kad ta šventė ir baigsis tik organizavimu. Arba bus paimti kažkokių galimai artimų žmonių projektai ir paskubomis įvykdyti. Kas galėtų paneigti, kad to ir siekiama, delsiant priimti konkrečius planus? Juk laiko skaidriems viešiesiems pirkimams ir šventės organizavimui jau beveik nebėra.⁶³

Įpusėjus šventiniams metams nušalintasis prezidentas Rolandas Paksas taip pat kritikavo politinį elitą, sarkastišką pasisakymą visų pirma nukreipdamas į viešosios politikos nesėkmes. Nepaisant to, jog Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programą, kaip minėta, Vyriausybė patvirtino gerokai iki šventės, anot apmaudo neslepiančio R. Pakso, „Valstybės šimtmetis Lietuvą užklupo netikėtai, kaip žiema užklumpa kelininkus“⁶⁴. Kalbėdamas apie visiškos nykumos įspūdį, eksprezidentas kritikos strėles visų pirma kreipė į aukščiausios valdžios grandis: „labiau nei beviltiškai atrodo padrikos ir paviršutiniškos isteblišmento pastangos ‚gelbėtis‘“⁶⁵. Institucijų tarpusavio komunikacija dėl biurokratinio nepaslankumo

⁶¹ Lietuvos kultūros tarybos rengtame forume, kuris vyko 2017 m. balandžio 21 d. 10 val. *Vilnius Tech Park*, įžanginis kultūros ministrės pasisakymas.

⁶² Pvz., gana tipišką Kultūros komiteto nario konservatoriaus Vytauto Kernagio pasipiktinimas. Žr.: „Kaip švęsimė Lietuvos šimtmetį?“, in: www.delfi.lt, [interaktyvus], 2016 12 06, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/v-kernagis-kaip-svesime-lietuvos-simtmeti.d?id=73074444>.

⁶³ Aušra Šneiderytė, „Lietuvos šimtmečio šventė primins nevykusį moksleivių renginuką?“ in: www.tv3.lt, [interaktyvus], 2017 05 05, <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/909365/lietuvos-simtmečio-svente-primins-nevykusi-moksleivių-renginuka>.

⁶⁴ Rolandas Paksas, „Šimtmečio vargo vakarienė“, in: *Vakarų Ekspresas*, [interaktyvus], 2018 06 30, www.tv3.lt, 2017 05 05, <http://www.ve.lt/naujienos/nuomones/nuomones/simtmečio-vargovakariene-1646118/>.

⁶⁵ *Ibid.*

vyko vangiai, o partijų lyderiai ir šimtmečio šventės planuotojai nepasitikėjo vieni kitais. Nepasitikėjimas tvyrojo ir tarp kultūrininkų (dėl naujojo Profesionaliojo meno įstatymo poveikio strigo nacionalinių įstaigų asignavimai per Lietuvos kultūros tarybą, o šis faktas žiniasklaidoje sietas su nuviltais artėjančios šventės lūkesčiais). Neaiškumas dėl kultūrinės programos galiausiai reiškėsi bendru nepasitenkinimu, taigi ir politinių žaidėjų kova dėl išteklių galiausiai skatino ne naujas susitelkimo ir strategavimo pastangas, bet lėmė skepsį ir pesimistinį požiūrį į valstybės šventes.

Išvados

Peržvelgus dviejų valstybinių jubiliejų organizavimą supusią viešąją retoriką ir visuomenės autoritetų nuomones, darytini trys platesni apibendrinimai: apie reprezentacinės lietuviškosios kultūros politikos ypatumus, apie politikos nenuoseklumo priežastis, apie viešojoje erdvėje besiformuojančius urbanistinio vajaus prieštaravimus. Pabaigoje taip pat rekomenduojama tyrėjams atsižvelgti ne tik į „kietuosius“ duomenis (pvz., statistinę analizę), bet ir į viešojoje žiniasklaidos erdvėje kintantį emocinį klimatą, nuomonių dinamiką.

1. Kaip atsakas į postsovietinį urbanistinį nuosmukį ir ekonominių pereinamąjį laikotarpį maždaug 2-ajame nepriklausomybės dešimtmetyje Lietuvoje išgalėjo nauji „europietiški“ kultūrinio planavimo principai. Artėjantis Lietuvos tūkstantmečio minėjimas politiškai buvo susietas su VEKS 2009 programa ir fluidiškais „gyvojo miesto“ motyvais; modernios Lietuvos šimtmečio minėjimą taip pat įprasmino panašios gyvos ir kūrybiškos visuomenės idėjos. Kultūros planavimo literatūroje neretai pripažįstama, kad masiniai sambūviai, įspūdingi atidarymų renginiai, nauji milžiniški statiniai sulaukia kur kas didesnio politinio dėmesio, nei viešąją politiką reglamentuojančių įstatymų kūrimo ar jų pataisų iniciatyvos. Jubiliejai ypač paskatina „minkštuosius“ projektus ir parodomosios kultūros renginius. Savo ruožtu, „kietosios“ infrastruktūros kūrimas užsitęsia, nes net ir aikščių įrengimą ar paminklų statymą dažnai lydi ginčai dėl konkursų sprendimų ir teismai. Ryškėja ir organizacinių užmojų „prasilenkimas“ su formaliuose aprašuose patvirtinta „biurokratine“ šventės organizavimo

tvarka. Lietuvos atvejis rodo, kad demokratines tendencijas akcentuojančioje europinėje kultūrinio planavimo paradigmoje „pražiūrimas“ tiek vietinių įstatymų bei politinių tradicijų savitumas, tiek šiame tekste minėtas nacionalizmo ir politinių emocijų dėmuo, kuris neišvengiamai apima valstybės, ne vien miestų, kultūros politiką.

2. Šalia viešojoje erdvėje eskaluojamų administracinių nesklaidumų – sakykim, ginčų dėl konkurso teisėtumo – ryškus kultūros politikos prieštaravimų veiksnys yra tas, kad valstybės jubiliejų organizavimas trunka ne vienus metus. Dėl politinės atskaitomybės stokos nepavyksta pagerinti ir įsisenėjusios blogos biurokratinės tvarkos. Kaip rodo minėti pavyzdžiai, nepaisant artėjančios valstybės jubiliejaus datos, nauji politikai, išrinkti šalies ar miesto rinkimuose, ne sykį persvarstė pirmtakų pavirtintus planus ir biudžetus, žėrė priekaištus politiniams oponentams. Savo ruožtu, kultūros operatoriai, žurnalistai ir visuomenės kritikai taip pat peikė politikų „globojamus“ projektus. Taigi neišsipildančius lūkesčius, kaip ir urbanistinio vąjaus prieštaras, didele dalimi lemia tai, kad politiniame gyvenime iš principo stokojama tęstinumo – kasdieninės politikos tvarkymo procesai prasilenkia su artėjančios istorinės datos reprezentacija.

3. Europietiško kultūrinio planavimo teorijos siekia pagrįsti demokratinį „horizontalaus“ sugyvenimo principą bei skirtingų visuomenės grupių įgalinimą. Tačiau nacionalinio jubiliejaus atveju ši kultūros politikos nuostata susiduria su medijų (žiniasklaidos ir socialinių tinklų) logika, išryškinančia kontrastiškas visuomenės autoritetų ir politikų nuomones. Dėl šio veiksnio, artėjant valstybės jubiliejui, oficialiame diskurse skatinama pozityvi piliečių ir institucijų mobilizacija sunkiai pasiekama. Žvelgiant į kultūros politikoje veikiančių asmenų pasisakymus žiniasklaidoje, matyti, kad artėjant jubiliejui atsakingi asmenys žada „įsiklausyti“ į visas nuomones. O menininkai, jų organizacijos, kai kurios žiniasklaidos priemonės viltinškai kuria projektus „idėjų bankui“ arba siūlymus šventės scenarijui. Laikui bėgant, viešoji nuomonė – politikų ar visuomenės autoritetų komentarai – išduoda „nesusikalbėjimą“. Pastebimas kai kurių užmojų nepagrįstumas ar net oficialių pažadų apgaulingumas (šventės data priartėjusi, tačiau jai nepasiruošta). Šioje stadijoje politikai ir suinteresuoti veikėjai, stebėtojai iš

šalies ir pan. vis uoliau aiškinasi, kas kaltas dėl nesėkmių. Viešojoje žinias-klaidos erdvėje įsivyrąja skepsis, pasipiktinimas, sarkazmas ir panašios emocijos.

4. Galimos ir rekomendacinio pobūdžio išvados. Valstybės reikšmės renginių planuotojams reikėtų atsižvelgti ne tik į reprezentacinės kultūros funkcijas ir išorinius šalies žinomumo ar turizmo skatinimo poreikius, bet ir į politinių rinkimų ciklus bei vietinės viešosios politikos ypatumus (pvz., minėtas mūsų šalies viešųjų pirkimų įstatymo veiksnys tapdavo iš šalies retai matomu kliuviniu formuojant teigiamą kultūros renginių įvaizdį). Tiek jubiliejinių švenčių, tiek kitų didžiųjų kultūrinių įvykių tyrinėtojai, savo ruožtu, turėtų nagrinėti ne tik kiekybinius statistinius duomenis, bet ir komunikacijos procesų nuoseklumą bei emocinį viešosios erdvės klimatą (tarkim, stiprėjančias pesimistines nuotaikas dėl kai kurių brangių projektų tikslingumo). Taip pat reikia turėti minty, kad pasisakymai dėl neskaidrių veiksmų paprastai daro įtaką politikos darbotvarkėms ne tiek dėl to, jog „savaimė“ nesutaria nedidelės vietinės interesų grupės, kiek dėl to, kad keičiasi valdžios, t. y. persiskirsto politinės jėgos. Kaip buvo parodyta šiame tekste, nepaisant jubiliejų organizavimo procesuose diegiamo horizontalaus sugyvenimo principo (tą rodo oficialūs internetiniai renginių puslapiai, skelbiami nutarimai ir pranešimai spaudai) ar programoms išleistų didelių finansų (pvz., Valstybės kontrolės pastaba dėl VEKS programos, Nacionalinio stadiono projektas), didžiųjų ilgamečių kultūros projektų įvaizdis lieka probleminis. Straipsnyje pristatyta valstybės jubiliejų ir juos lydinčių renginių organizavimo kritika viešojoje erdvėje šiandien verta akylesnio akademinio dėmesio – šio pobūdžio kultūrinio planavimo prieštarų tyrimas gali prisidėti ir prie bendresnių viešosios politikos analizės lauke keliamų politinio veiksmingumo klausimų.

Gauta ——— 2020 06 09

Literatūra

- Anholt Simon, *Places: Identity, Image and Reputation*, London: Palgrave Macmillan, 2010.
- Atkurta Lietuvai 100*, (oficiali svetainė) <http://www.lietuvai100.lt/index2.htm>.
- Bartasevičius Valdas, „Valstybės šimtmečio jubiliejui – 200 mln. eurų: kam išleis pinigų?“, in: *Lietuvos rytas*, [interaktyvus], 2016 10 18, [žiūrėta 2016-10-20], <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2016/10/18/news/valstybes-simtmečio-jubiliejui-200-mln-euru-kam-isleis-pinigus--902850/>.
- Bennett Oliver, „Cultures of Optimism“, in: *Cultural Sociology*, 2011, Nr. 2 (5), p. 301–320.
- Bianchini Franco, „Remaking European cities: the role of cultural politics“, in: F. Bianchini, M. Parkinson, red., *Cultural Policy and Urban Regeneration: the West European Experience*, Manchester: Manchester University Press, 1993.
- Bielinis Luras, „Šou principų dėsningumai Lietuvos politiniame gyvenime“, in: *Polilogija*, 2002, Nr. 1 (25).
- Brener Neil, Theodore Nik, „Neoliberalism and the Urban Condition“, in: *CITY: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 2005, Nr. 1 (9).
- Bumblauskas Alfredas, Lopata Raimundas, „Lietuvų civilizaciniai pasiekimai ir tragiškos baigtys“, in: www.delfi.lt, [interaktyvus], 2017 01 31, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-bumblauskas-r-lopata-lietuvu-civilizaciniai-pasiekimai-ir-tragiskos-baigtys.d?id=73562946>.
- Evans Graeme, *Cultural Planning: An Urban Renaissance?*, London and New York: Routledge, 2001.
- Furman Erika, Šerikova Anželika, „Viešosios politikos darbotvarkė: samprata, elementai ir formavimo modeliai“, in: *Viešoji politika ir administravimas*, 2007, Nr. 1 (21).
- Gold John, Gold Margaret, *Cities of Culture: Staging International Festivals and the Urban Agenda. 1851–2000*, New York: Routledge, 2016.
- Jacobs Keith, „Discourse Analysis and Its Utility for Urban Policy Research“, in: *Urban Policy and Research*, 2006, Nr. 1 (24), p. 39–52.
- Jauniškis Vaidas, „Ilgas kelias iki sostinės“, in: www.bernardinai.lt, [interaktyvus], 2007 06 26, [žiūrėta 2020-05-10], <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-06-26-vaudas-jauniskis-ilgas-kelias-iki-sostines/9959>.
- Kernagis Vytautas, „Kaip švęsime Lietuvos šimtmetį?“, in: www.delfi.lt, [interaktyvus], 2016 02 06, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/v-kernagis-kaip-svesime-lietuvas-simtmeti.d?id=73074444>.
- Komunikuoti kultūrą: institucijos, strategijos, auditorijos*: Kolektyvinė monografija, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Vilnius: Versus aureus, 2015.
- Krikštopaitytė Monika, „Ar miestui reikia šiuolaikinio meno? Pokalbis su skulptūros projekto koordinatorė Elona Lubyte“, in: *7 meno dienos*, [interaktyvus], 2009 03 12, [žiūrėta 2020-05-10], http://archyvas.7md.lt/lt/2009-03/06/daile_2/ar_miestui_reikia_siuolaikinio_meno.html.
- Kuizininė Ieva, „Kultūros vadyba. Strateginiai pasirinkimai“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis*, Vilnius, 2011, t. 63: *Kultūrinių patirčių vadyba: idėjos, tyrimai, galimybės*, sud. Vaida Ščiگیlienė, p. 10–22.
- Landry Charles, *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*, London: Earthscan, 2000.
- Lubyte Elona, sud., *Vieno projekto apkalta: VEKS Viešųjų erdvių humanizavimo programos Neries krantinėje skulptūrų istorija*, Vilnius: AICA Lietuvos sekcija, 2011.
- Masiokaitė-Liubininė Austėja, „Politinių skandalų dinamika mediatizuotoje Lietuvos viešojoje erdvėje“, in: *Informacijos mokslai*, 2018, t. 82.

- McDonald Terry, Méthot Melanie, „That Impulse that Bids a People to Honour its Past: The Nature and Purpose of Centennial Celebrations“, in: *International Journal of Heritage Studies*, 2006, Nr. 4 (12), p. 307–320.
- McGuigan Jim, *Rethinking Cultural Policy: Issues in Cultural and Media Studies*, Oxford: Open University Press, 2004.
- Mulcahy Kevin, „Patronizing Mega-events to Globalize Identity: The Olympic Opening Ceremony as a Cultural Policy“, in: *Public Culture, Cultural Identity, Cultural Policy: Comparative Perspectives*, New York: Palgrave Macmillan, 2017, p. 65–92.
- Paksas Rolandas, „Šimtmečio vargo vakariėnė“, in: *Vakarų Ekspresas*, [interaktyvus], 2018 06 30, <http://www.ve.lt/naujienos/nuomones/nuomones/simtmečio-vargo-vakariene-1646118>.
- Patkauskaitė-Tiuchtienė Inga, „Politinių skandalų poveikis pasitikėjimui valstybės institucijomis: Lietuvos atvejo analizė“, in: *Politologija*, 2020, t. 98, Nr. 2.
- Pauliukevičiūtė Audronė, Raipa Alvydas, „Kultūros politikos įgyvendinimas: teorinis konceptualizavimas ir modeliai“, in: *Viešojo politika ir administravimas*, 2014, Nr. 2 (13), p. 243–257.
- Repšienė Rita, „Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimas: realybė, vizijos ir vertės dilema“, in: *Lietuvos kultūros tyrimai. Valstybė ir kultūra: Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį pasitinkant*, Vilnius: LKTI leidykla, 2017, t. 9, p. 49–69.
- Stevenson Deborah, „Civil Gold“ Rush: Cultural planning and the politics of the Third Way“, in: *International Journal of Cultural Policy*, 2004, Nr. 1 (10), p. 119–131.
- Tapinas Andrius, „Teslos širdis ir pasveikinimas Trumpui“, in: *www.delfi.lt*, [interaktyvus], 2017 02 07, [žiūrėta 2020-05-10], <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-tapinas-teslos-sirdis-ir-pasveikinimas-trumpui.d?id=73675514>.
- Telešienė Audronė, Dičmonaitė Ieva, „Darnaus vystymosi principus atitinkančių renginių politikos link: Vilniaus miesto kultūrinių renginių praktikos tyrimas“, in: *Socialiniai tyrimai*, 2015, Nr. 1 (37), p. 14–23.
- Trilupaitytė Skaidra, *Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika*, Vilnius: Demos, 2015.

Summary

State Anniversaries and Public Culture Politics. The Contradictions of Urban Boosterism

Skaidra Trilupaitytė

Keywords: anniversary, public cultural politics, cultural planning, European capital of culture, centenary of the state, urban boosterism.

The aim of the article is to show the signs of unsustainability of public cultural politics in Lithuania in the last decade from the viewpoint of representational state cultural politics. Referring to the analysis of the opinions of social critics, columnists and politicians, two examples of state anniversaries are discussed in the text – the programme Vilnius, a European Capital of Culture 2009, which coincided with the commemoration of the Millennium of Lithuania, and the programme of the centenary of the restoration of the Lithuanian state. Cultural planning and its reflections and contradictions in concrete situations are analysed with the help of the concept of urban boosterism, which is in place when speaking about the communication of large-scale urban restructuring, or the organisation and implementation of state anniversaries. It includes both the promotion and communication of the approaching event, and the specific dynamics of the public space, when certain means are not only promoted, but also criticised (while the organisers respond with either giving excuses, pointing out new priorities, or correcting their agendas). The case of Lithuania illustrates that in the European paradigm of cultural planning emphasising democratic tendencies, the specific character of local laws and political traditions is “overlooked”, as is the element of nationalism and political emotions, which is necessarily present in the cultural politics of both the cities and the state. Besides the administrative hitches that were escalated in the public space, such as the disputes regarding the legitimacy of the competitions,

Skaidra Trilupaitytė —

Valstybės jubiliejai ir viešoji kultūros politika. Urbanistinio vajeaus prieštaro

a distinct factor in the contradictions of cultural politics in Lithuania is the fact that the organisation of state anniversaries “at the top level” lasts more than a year. The unfulfilled expectations, as well as the contradictions of urban boosterism, are for a large part determined by the fact that political life in principle lacks continuity – the processes of improving daily politics do not overlap with the representation of an approaching historical date. Thus, the planners of events of state significance should consider not only the functions of representational culture and the external needs of the country’s visibility or tourism boost, but also the cycles of political elections and the features of local public politics (e.g., the Law on Public Procurement). Research on the contradictions of cultural planning of this kind can contribute to solving the general issues of political efficiency raised in the field of analysis of public politics.